

**XXXIV.
VÝCHODOSLOVENSKÝ
TÁBOR OCHRANCOV PRÍRODY**

s medzinárodnou účasťou

**Nová Sedlica
Poloniny
„na začiatku sveta”**

24. júl - 31. júl 2010

**XXXIV.
Východoslovenský tábor ochrancov prírody
s medzinárodnou účasťou**

Nová Sedlica

24. júl - 31. júl 2010

Vyhlasovateľ: Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny
Hlavný organizátor: Krajský úrad životného prostredia Košice
Krajský úrad životného prostredia Prešov
OV SZOPK Trebišov

Spoluorganizátori : Správa NP Poloniny
Obec Nová Sedlica
Obec Zboj
Lesopoľnohospodársky majetok š.p. Ulič
OÚŽP Humenné
OÚŽP Humenné Stále pracovisko Snina

Prípravný výbor :

Ing. Murín Milan	Ing. Repka Jozef
Mgr. Kristína Voralová	Ing. Harakal' Jozef
PhDr. Bak Bartolomej	Mgr.. Buraľová Iveta
Runčák Michal	Fedorcová Ľuba
Halža Samuel	Ing. Buraľ Miroslav
MVDr. Lodomirjak Michal	Lodomirjak Ladislav
Michalcová Mária	Ing. Németh Alexej
Ing. Hrabovčín Ján	

Poslanie: Prácou v sekciách prehľbiť poznatky o prírodných hodnotách územia, zoznámiť sa s problematikou jeho ochrany, so zámerom navrhnúť preventívne i nápravné riešenia na zveľadenie starostlivosti o chránené časti prírody a ochranu biodiverzity daného regiónu, monitoring výskytu vtáčích druhov.

ODBORNÉ SEKcie:

- krajinárska

- lesnícka

- botanická

- ornitologická

- herpetologická

- entomologická

- mykologická

- chiropterologická

- geologická

- praktická ochrana prírody

- speleologická

- vojensko – historická

- čipkárska

- rezbárska

- detská

Niekoľko slov účastníkom XXXIV. VS TOP

Informačný spravodaj je určený účastníkom XXXIV. VS TOP „Nová Sedlica 2010“ ako základný informačný materiál, s celotýždenným programom, pravidlami, ktoré platia na tábore a informáciami o prostredí a prírode, ktorá bude celý týždeň našim domovom.

Miesto konania tohto TOP-u je v katastri obce Nová Sedlica, v termíne od 24. 7 do 31. 8 . 2010. Toto významné ochrannárske podujatie s medzinárodnou účasťou na pomoc prírode i regiónu sa koná pod hlavičkou ÚV SZOPK a hlavným organizátorom je KÚŽP Košice, Správa NP Poloniny, ZO SZOPK Trebišov. Spoluorganizátormi sú KÚŽP Prešov, OÚŽP Humenné a jeho Stále pracovisko Snina. Očakávame okolo 300 účastníkov zo 4 krajín.

Poslaním podujatia je odbornou činnosťou, prostredníctvom jednotlivých sekcií a inventarizačným prieskumom, získať nové informácie a údaje o hodnotách územia, stave ekosystémov a jeho zložiek záujmovej oblasti, s tohoročnou konkretizáciou cieľov na prieskum a výskum chránených častí prírody NP Poloniny, poznávať región ochrannárskymi aktivitami, zviditeľniť kultúru málo poznaného regiónu - pod trojhrianičným vrchom Kremenec v najvýchodnejšej časti Slovenska, poznať históriu miestneho regiónu, vzbudiť záujem mladých ochrancov o málo propagované územia, ukázať možnosti ochrany. Nezanedbateľný je príspevok účastníkov v oblasti praktickej pomoci prírode a obci, viesť miestnych obyvateľov k zveľaďovaniu a udržiavaniu miestneho prírodného a kultúrneho bohatstva, ukázať možnosti ochrany, podnecovať k aktivitám starostlivosti o prostredie. Jeden z cieľov je aj poukázať na možnosti rozvoja cestovného ruchu regiónu.

Odborné výsledky inventarizačnej, prieskumnej a praktickej činnosti 14 odborných sekcií zosumarizujeme do zborníka odborných prác, ktoré bude možné využiť pri plnení konkrétnych úloh štátnej ochrany prírody v podmienkach spravovaného regiónu a tiež sú vhodným odborným podkladom pre činnosť samosprávnych orgánov.

Toto je zámer organizátorov tohoročného XXXIV. VS TOP. Či sa to podarí splniť, to záleží od nás všetkých. Či sme ho dobre pripravili, to ohodnotíte Vy.

Na záver len toľko, vitajte, milí priatelia – ochrancári v NP Poloniny. Za organizátorov podujatia Vám želim príjemný pobyt, dobré počasie a veľa pekných zážitkov na VS TOP Nová Sedlica „na začiatku sveta“ 2010.

Mgr. Kristína Voralová
vedúca VS TOP

Obec Nová Sedlica

Obec Nová Sedlica je najvýchodnejšie položená obec na území Slovenska. Rozprestiera sa v Bukovských vrchoch pod hlavným karpatským hrebeňom. Súradnice obce: 49°3' S.G.Š., 22°31' V.G.D. Jej kataster od severu ohraničuje slovensko-poľská štátna hranica a od východu slovensko-ukrajinská štátna hranica. Obe sa spájajú v kóte Kremenec (1210 m n.m.), najvýchodnejšom bode našej republiky. Z juhu a zo západu hraničí s obcou Zboj. Je to rádová potočná obec v Uličskej doline na hornom toku Zbojského potoka. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 421 m. Rozloha katastra je 3302 ha, z toho rozloha poľnohospodárskej pôdy je 901 ha, rozloha lesov 2325 ha, vodné plochy zaberajú 19 ha a ostatné plochy 57 ha. Súčasťou katastra je aj NPR STUŽICA vo výmere 761,49 ha s pralesovitými lesnými spoločenstvami /prevažne bukové s pôvodnou jedľou a javorom horským/. Je tiež lokalitou zoogeograficky dôležitých živočíšnych druhov s výskytom niekoľkých východokarpatských endemitov.

Územie obce leží v mierne teplej, vlhkej oblasti s júlovou teplotou vyššou ako 16°C, ročný úhrn zrážok je asi 800 mm, v najvyšších polohách prevyšuje 1000 mm. Územie je budované paleogénnym flyšom. Vrchovinový až hornatinový reliéf vytvára ťažké výrobné podmienky.

Do obce vedie cesta III. triedy. Dopravu zabezpečuje jedna pravidelná autobusová linka na trase Snina – Nová Sedlica. Dĺžka miestnych komunikácií je 4,5 km, z toho 1,5 km patrí do intravilánu obce.

Územie obce patrí do povodia Bodrogu. Najväčšia časť územia novosedlického antiklimálneho pásma pripadá na povodie Uličky, ktorá pod obcou Ulič príberá ľavostranný prítok Zbojský potok. Plocha povodia Uličky po zaústení Zbojského potoka je 195,13 km². Cez Novú Sedlicu preteká Zbojský potok (plocha povodia 30,2 km²), ktorý pramení pod Riabou skalou cca 11 km od obce. Tok Zbojského potoka je napájaný množstvom menších potokov a potôčikov. Najväčším jeho pravostranným prítokom nad obcou je Hrabový potok vytekajúci spod Veľkého Bukovca a potok Raztoka pod obcou. Najväčším ľavostranným potokom sú potok vytekajúci pod Čierťazou, potok vytekajúci pod Peckovou Kyčerou a Geborovský potok. Druhým najväčším potokom v katastri obce Nová Sedlica je Stuzická rieka prameniaca pod Čierťazou s bočným prítokom – Kamenistý potok, prameniaca pod Kremencom. Prameň Kamenistého potoka je najvyššie položeným prameňom v okolí Novej Sedlice – v 1208 m n.m.

V obci sa nachádzajú tri predajne potravín, pohostinstvo, penzión, obecný úrad a požiarna zbrojnica. Budova kultúrneho domu slúži pre miestne obyvateľstvo na kultúrno - spoločenské podujatia.

[/zdroj www.novasedlica.sk/](http://www.novasedlica.sk/)

Obec ZBOJ

Obec Zboj leží v lone krásnej **karpatskej prírody**. Kataster obce má 5055 ha. Hraničí s Poľskom aj Ukrajinou a rozprestiera sa pod Bukovskými vrchmi. **Väčšia časť katastra** obce patrí do Národného parku Poloniny. V oblasti Stinskej bola v roku 2003 objavená jaskyňa, prvá v sninskom okrese. V obci sa nachádza uhličité prameň a vojenský cintorín z 1. sv. vojny. V Zboji (401 obyvateľov) sídli **pravoslávny farský úrad**. V obci sa nachádza reštaurácia, nákupné stredisko a niekoľko bufetov s občerstvením.

História.

Obec Zboj sa spomína v **daňovom súpise z roku 1567**. Podľa valašského práva bola založená šoltýsom a usadlíkmi okolo roku 1550. Do poslednej štvrtiny 17. storočia patrila k humenskému panstvu Drugethovcov. **V 18. storočí** bola majetkom **Csákyovcov**, v 19. storočí majetkom rodiny Schmideggovcov. Na rozhraní 19. a 20. storočia tu mala majetky rodina Lobkovitzovcov.

V roku 1715 mala obec 28 opustených a 9 obývaných domácností. **V roku 1720** pracoval v obci mlyn. O polstoročie neskôr tu už boli dva mlyny, v ktorých hospodárili Leco Čopák a Jacko Čopák. **Vlnu chodili Zbojčania** spolu s Novosedličanmi, spracovávať do valchy v neďalekej Starej Stučici (od roku 1945 za štátnou hranicou).

V roku 1787 tu bolo 71 domov, v roku 1828 už 88 domov. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a chovom dobytky, príležitostne pracovali v lesoch. Začiatkom 20. storočia pracovala v obci píla. Ďalším zdrojom obživy bola úzkokoľajka na trase Zboj – Nová Sedlica, postavená v roku 1901. V roku 1930 sa začalo s budovaním prípojky do lokality Bystrá.

Počas 1. svetovej vojny, keď sa tu front zastavil zhruba na päť týždňov, bola obec takmer zničená. Počas existencie 1. ČSR, vzhľadom na ťažké životné podmienky, sa veľa obyvateľov vysťahovalo do zámoria za prácou.

V rokoch 1939-1944 bola obec pripojená k Maďarsku. Počas mobilizácie v roku 1941 bolo 80 chlapov z dediny odvedených do maďarskej armády a v roku 1944 zažila obec deportáciu miestnych Židov. Po veľmi ťažkých bojoch bol 18. októbra 1944 Zboj oslobodený. Obec však bola veľmi zničená a spolu s chotárom úplne zamínovaná. Na mínových poliach zahynulo 21 ľudí a 22 sa ťažko zranilo.

Po 2. svetovej vojne sa 69 obyvateľov obce vysťahovalo za prácou do Čiech. V roku 1945 bola v obci zriadená lesná správa. Prvá autobusová linka do obce na trase Snina – Ulič – Zboj bola otvorená 17. júla 1947. V roku 1955 bol v obci zriadený poštový úrad. V roku 1960 bola dokončená elektrifikácia obce. Nový murovaný kostol dokončili v roku 1966. Od roku 1973 hospodári na tunajšej pôde LPM, š.p., Ulič.

[/zdroj www.zboj.sk/](http://zdroj.www.zboj.sk/)

Obec Stakčín

Obec Stakčín (250 m n.m.) je vstupnou bránou do Národného parku Poloniny. Stakčín leží pod úpäťím masívu Nastas, ktorý je súčasťou Bukovských vrchov. Spravuje územie o rozlohe 168 km². Obec na severe hraničí s Poľskom, na juhu s južným úpäťím masívu Nastas, ktorý je súčasťou Bukovských vrchov a tiahne sa až k slovensko-ukrajinským hraniciam, na juhozápade s okresným mestom Snina, na východe s Bukovskými vrchmi.

Obec Stakčín sa nachádza v údolí rieky Cirochy medzi Sninou a Vodárenskou nádržou Starina. Podľa morfológie uvedenej oblasti sa predpokladá, že v minulosti v širokom priestore medzi masívom Nastas a severnými svahmi Vihorlatu, tiekol smerom k Zakarpatsku riečny tok, pravdepodobne Cirocha, ktorá pravdepodobne na začiatku štvrtohôr bola podchytená v oblasti Stakčina prítokom Laborca. Niekdajšie údolie v oblasti podchytenia Laborcom končí nad dnešným tokom Cirochy. Na deštrukciu poukazuje aj sám tok Uble, ktorý je ochudobnený o horný tok Cirochy a vyznačuje sa slabšou spätnou eróziou. Rieka Cirocha sa vlieva pri Humennom do Laborca. Priberá ľavý prítok Koloničku a pravý prítok Chotinku. Zásobárňou pitnej vody pre prešovský a košický kraj je známa Vodná nádrž Starina, ktorej úpravňa sa nachádza v Stakčíne.

Mohutné horské chrbty Bukovských vrchov obklopujúcej obec Stakčín sú budované odolnými pieskovecami. Nadmorská výška jednotlivých horských chrbtov sa pohybuje nad 1000 m n.m. Najvyšším vrchom je Kremenec (1210 m n.m.), ktorý sa nachádza v ohybe pri styku hraníc Poľska, Slovenska a Ukrajiny. Najvyšší bod masívu Nastas dosahuje 807 m n.m. Bukovské vrchy zabiehajú na juhu aj do Zavihorlatskej pahorkatiny. Do stakčínkeho chotára patria iba ploché chrbty na južnom úpäťí masívu Nastas, ktoré rozrezávajú ľavostranné prítoky Uble. Ich nadmorská výška sa pohybuje spravidla od 150 do 400 m n.m.

V súčasnom období tu pôsobí a.s. Agrifop so zameraním na poľnohospodársku výrobu, Lesný závod a Fopex, s.r.o, ktorý podniká v strojárstve. Obec venuje zvýšenú pozornosť miestnej infraštruktúre a kanalizácii. Povojnová obnova oživila aj duchovné tradície. Už 1.januára 1945 začala výuka na slovenskej štátnej škole, založenej v roku 1932. Jej prvou predchodkyňou bola školská budova z roku 1880. Druhá bola postavená v rokoch 1905-1907. Krátko tu pôsobila jedenásťročná stredná škola. V marci 1959 bola dokončená moderná základná škola. Od roku 1932 pôsobil v obci divadelný súbor, ruský spevácky súbor a stakčínsky detský spevokol. Dnes reprezentuje Stakčín zmiešaná spevácka folklórna skupina Beskyd.

Organizovaný charakter športových aktivít predstavuje v obci hlavne futbal. Prvý futbalový oddiel (TJ Klas) vznikol v roku 1947. Pod názvom Agrifop-futbalový obecný klub pôsobí aj v súčasnosti. Svoje zázemie si tu buduje i volejbal, lyžovanie, turistika, kondičná kulturistika a paragliding. V obci sa nachádzajú pomníky padlým v I. a II. svetovej vojne.

[/zdroj www.stakcin.eu/](http://www.stakcin.eu/)

Národný park Poloniny

Národný park Poloniny je najvýchodnejším slovenským národným parkom.

Siahá až k ukrajinskej a poľskej hranici. Bodom, ktorý spája všetky tri hranice je vrch Kremenec – najvyšší vrch národného parku vo výške 1210 m n.m. Je to najvýchodnejšie miesto, kde začína každý slovenský deň. Polohu národného parku v slovensko-poľsko-ukrajinskom trojhraní symbolizuje trojuholníkovitý tvar loga národného parku. Vyplňa ho silueta vlka dravého a čemerice purpurovej ako najcharakteristickejších predstaviteľov fauny a flóry územia. Nad siluetou čemerice je znak MAB ako symbol programu Človek a biosféra, do ktorého je územie zapojené. Národný park bol vyhlásený v roku 1997, avšak ochrana prírody na jeho území má už dlhoročnú tradíciu. Prvá prírodná rezervácia „Stužica – Jasan“ vznikla v roku 1908. Od roku 1977 bolo územie národného parku chránené ako Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty. Nariadenie vlády SR zo dňa 23.9.1997 s účinnosťou od 1.10.1997 toto veľkoplošné chránené územie rozdelilo na dve časti, tá východná bola prekategORIZOVANÁ za národný park. Výmera jeho vlastného územia je 29 805 ha, ochranné pásmo má 10 973 ha. Najhodnotnejšie časti národného parku sú chránené v 7 národných prírodných rezerváciách, 12 prírodných rezerváciách a 1 prírodnej pamiatke. V roku 1993 sa územie zaradilo do siete medzinárodných biosférických rezervácií spolu s príslušným územím Poľska a Ukrajiny pod názvom Medzinárodná biosférická rezervácia Východné Karpaty. Pre svoje prírodné hodnoty v roku 1998 Národný park Poloniny obdržal prestížne ocenenie – Diplom Rady Európy. Pýchou chráneného územia sú karpatské bukové pralesy - človekom nenarušené alebo málo narušené lesy. Najznámejší a svojou rozlohou najväčší na Slovensku je prales Stužica nad Novou Sedlicou. Spolu s Havešovou, Rožkom, Vihorlatom (CHKO Vihorlat) a ďalšími 6 územiami v susednej Ukrajine bol v roku 2007 zapísaný do Zoznamu svetového prírodného dedičstva. Nelesné spoločenstvá sú reprezentované unikátnymi horskými lúkami – poloninami. Najkrajšie sa nachádzajú v okolí Ďurkovca, Pľaše, Jarabej (Riabej) skaly či Kamennej lúky. Príslušnosť územia k Východným Karpatom sa prejavuje v početnom výskyte východokarpatských druhov rastlín a ich spoločenstiev, z ktorých viaceré sú endemitmi. K najvýznamnejším patrí iskerník karpatský, hadomor ružový, klinček bradatý, fialka dácka a mliečnik Sojakov. Veľmi cenná je aj živočíšna ríša. Národný park Poloniny je jedným z najvýznamnejších území v strednej Európe s výskytom veľkých lesných živočíchov. Raritou je prítomnosť zubra hrivnatého vo voľnej prírode.

Poloha

Z hľadiska regionálneho geomorfologického členenia Slovenska patrí prevažná časť územia do oblasti Polonín, južný okraj územia zasahuje do oblasti Nízke Beskydy. Tieto oblasti sú súčasťou subprovincie Vonkajšie Východné Karpaty. Oblasť Poloniny, ktorých hlavná časť sa nachádza na území Ukrajiny

a Poľska, tvorí na našom území celok Bukovské vrchy, ktoré tvoria podcelky Bukovce a Nastaz. Oblasť Nízke Beskydy reprezentuje celok Beskydské predhorie zastúpené podcelkom Ublianskou pahorkatinou, ktorá tvorí južnú hranicu územia. Západnú hranicu predstavujú Nízke Beskydy – ich celok Laborecká vrchovina. Severnú hranicu územia NP Poloniny tvorí hraničný hrebeň s Poľskom s kótami výraznejšie prekračujúcimi nadmorskú výšku 1000m – Strop (1012), Kruhliak (1100), Pľaša (1162), Ďurkovec (1188), Hrúbky (1186) a Kremenec (1210). Vrch Kremenec je najvyšším bodom v celej východo – karpatskej provincii zasahujúcej na územie Slovenska, najvýchodnejším miestom nášho štátu a zároveň trojhrianičným cípom, v ktorom sa stretávajú hranice Slovenska, Poľska a Ukrajiny. Východnú hranicu NP Poloniny tvorí hraničný hrebeň s Ukrajinou s masívmi Stinská (1092) a Rožok (793). Masívy Veľkého Bukovca (1012), Malého Bukovca (Stolová 932), Kučalaty (917), Nastazu (Stredný grúň), Magury (655) a Skury (857) spolu s pohraničnými hrebeňmi uzatvárajú vnútrohorské kotliny – Ruskú, Runinskú, Sedlickú a Uličskú, resp. úzke erózne – denudačné brázdy.

Reliéf

Reliéf NP Poloniny patrí k hornatinám s členeným povrchom, v ktorom sa striedajú výrazné chrbty s hlbokými dolinami a charakteristickými pre celé Východné Karpaty malými kotlinkami a brázdami. V chrbtoch a rázsochách sú významným prvkom oblé, miestami až skalné, nad okolitý terén vystupujúce kopce (tvrdoše) a hlboké zníženiiny – sedlá, z ktorých najvýraznejšie je Ruské sedlo ležiace vo výške 797 m v pramennej oblasti Cirochy, v hraničnom chrbte s Poľskom.

Vodstvo

Riečny systém NP Poloniny patrí do povodia rieky Bodrog a vytvára typickú vejárovitú sústavu vodných tokov s množstvom malých prítokov. Záujmová plocha územia zahŕňa časť pramennej oblasti riek: Uhu s pravostrannými prítokmi Uličkou a Ubliankou a Laborca s ľavostrannými prítokmi Cirochou a Udavou. Na západe je osou hydrografickej siete Cirocha, ktorá odvodňuje územie na západ od Bukovských vrchov. Najväčšia časť územia je odvodňovaná Uličkou a jej hlavnými prítokmi, ktorými sú Zbojský potok, Príslopský potok a Ruský potok. Slovensko – poľský hraničný hrebeň v rámci územia je európskou rozvodnicou Baltického a Čierneho mora. Vďaka neustále živej eróznej činnosti vytvára rieka Udava vo svojej pramennej časti zaujímavý hydrograficko-morfologický jav, t. j. prebiehajúci proces pirátstva oproti trom susedným poľským tokom: Solinke, Oslawe a Balnici. To sa prejavuje pomalým postupným prekladaním rozvodnice vždy ďalej na sever na vonkajšiu stranu karpatského oblúka. Na rieke Cirocha bola v roku 1987 vybudovaná Vodárenská nádrž Starina o celkovom objeme 59,8 mil. m³ vody, s celkovou plochou 311 ha a výškou hrádze 50 m. Voda z nej sa používa na zásobovanie miest Snina, Humenné, Vranov nad Topľou, Košice, Prešov a príslušných sídiel v ich okrese. Kvôli výstavbe VN Starina bolo vysídlených 7 obcí.

Svet rastlín

Bohatý a zaujímavý je rastlinný svet Národného parku Poloniny. Poloniny tvoria botanickú hranicu medzi horskými systémami Východných a Západných Karpát. Prejavuje sa to predovšetkým prítomnosťou niektorých východokarpatských elementov vo flóre, ktoré majú na území národného parku západnú hranicu svojho rozšírenia, ako zvonček jedľový (*Campanula abietina*), pichliač Waldsteinov (*Cirsium waldsteinii*), klinček bradatý nakopený (*Dianthus barbatus subsp. compactus*), kostrava skalná (*Festuca saxatilis*), čermeľ Herbichov (*Melampyrum herbichii*), Iskerník karpatský (*Ranunculus carpaticus*), hadomor ružový (*Scorzonera rosea*), silenka ovisnutá pochybná (*Silene nutans subsp. dubia*) a fiálka dácka (*Viola dacica*). Iné druhy, ako napr. ľan trojbliznový (*Linum trigynum*) a plamienok plotný (*Clematis vitalba*) tu zasa dosahujú severnú hranicu rozšírenia. Pozoruhodný je i výskyt lýrovky obyčajnej prostrednej (*Lapsana communis subsp. intermedia*) či hviezdnatca čemericovho (*Hacquetia epipactis*) prenikajúceho zo severozápadu. Na základe podrobného inventarizačného výskumu flóry je z územia národného parku známych viac ako 1000 druhov vyšších rastlín. Mnohé z nich patria k vzácnym a ohrozeným druhom. Flóristickú pestrosť územia potvrdzuje aj výskyt 300 známych druhov húb, vyše 300 druhov machorastov a viac ako 100 druhov lišajníkov.

Najrozšírenejším typom vegetácie sú lesy. Dominantnou a zároveň charakteristickou drevinou je tu buk lesný (*Fagus sylvatica*).

Svet živočíchov

Územie Národného parku Poloniny sa zo zoogeografického hľadiska nachádza v palearktiskej oblasti, v zóne zmiešaných a listnatých lesov. Leží na rozhraní Západných a Východných Karpát, čo sa odráža aj na zastúpení živočíšnych druhov a ich spoločenstiev.

Na tomto území bolo doteraz zistených 6300 druhov bezstavovcov, z toho napr. 21 druhov maloštetinavcov, 91 druhov mäkkýšov, 30 druhov kôrovcov, 234 druhov roztočov, 403 druhov pavúkov, 25 druhov koscov, 19 druhov šťúrikov, 20 druhov mnohonožiek, 71 druhov podeniek, 33 druhov važíek, 42 druhov pošvatiek, 53 druhov rovnokrídlavcov, 138 druhov bzdoch, 1472 druhov chrobákov, 31 druhov blanokrídlavcov, 43 druhov potočníkov, 819 druhov motýľov a 2 428 druhov dvojkrídlavcov.

Mimoriadny vedecký a ochranársky význam majú najmä východokarpatské endemity, ktorých areál celkového rozšírenia dosahuje západnú hranicu v NP Poloniny.

Z obojživelníkov a plazov tu žijú, napr. mlok veľký (*Triturus cristatus*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), skokan zelený (*Rana esculenta*), užovka stromová (*Elaphe longissima*), užovka hladká (*Coronella austriaca*), užovka fľkaná (*Natrix tessellata*) a vretenica obyčajná (*Vipera berus*).

NP Poloniny je jedným z troch najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie chriašteľa poľného (*Crex crex*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1%

národnej populácie druhov bociana čierneho (*Ciconia nigra*), orla krikl'avého (*Aquila pomarina*), včelára lesného (*Pernis apivorus*), rybárika riečného (*Alcedo atthis*), sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*), žlty sivej (*Picus canus*), d'atľa čierneho (*Dryocopus martius*), d'atľa bielochrbtého (*Dendocopus leucotos*), penice jarabej (*Sylvia nisoria*), muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*), muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*), strakoša sivého (*Lanius excubitor*), prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*), krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*), žltouchvosta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*), jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) a lelka obyčajného (*Caprimulgus europaeus*). Z ďalších ohrozenejších druhov vtákov spomenieme haju červenú (*Milvus milvus*), sokola s'ahovavého (*Falco peregrinus*), hadiara krátkoprstého (*Circaetus gallicus*) a orla skalného (*Aquila chrysaetos*).

Z netopierov si pozornosť zasluhujú najmä večernica tmavá (*Vespertilio murinus*) a raniak malý (*Nyctalus leisleri*).

Z hlodavcov je zaujímavý predovšetkým výskyt myšovky vrchovskej (*Sicista betulina*) s ťažiskom rozšírenia na bezlesých vrcholových častiach NP.

Na území žije 13 druhov mäsožravcov. Vydra riečna (*Lutra lutra*) patrí ku kriticky ohrozeným druhom. Početné stavy sa odhadujú na 22 exemplárov. Ďalším ohrozeným druhom je mačka divá (*Felis silvestris*). Vyskytuje sa predovšetkým v teplejších, južne exponovaných oblastiach národného parku. Jej stavy sa v posledných rokoch značne znížili. Zo vzácných druhov tu žije vlk obyčajný (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). Stavy vlka na území NP sú stabilizované. Registrujeme tu pohyb dvoch svoriek. Národný park je stálym stanovišťom čiastkovej východokarpatskej populácie medveďa a územie je významné pre prepojenie medzi východokarpatskou a západokarpatskou populáciou.. Stavy rysov v národnom parku sú odhadnuté na 9 exemplárov.

Na území NP žije 5 druhov párnokopytníkov. K ohrozeným patria zubor lesný (*Bison bonasus*), ktorý od roku 1972 pravidelne prichádza na územie NP Poloniny z Poľska. Štátna ochrana prírody SR vypracovala a v roku 2004 realizovala projekt „Založenie voľne žijúcej populácie zubra hrivnatého v slovenských Karpatoch (NP Poloniny)“. Cieľom projektu je vytvorenie stabilnej populácie zubra hrivnatého na Slovensku. V súčasnosti žije na území NP 9 kusová črieda zubrov. Nepravidelne na územie NP prechádza z poľskej strany aj los mokrad'ový (*Alces alces*).

Národný park Poloniny – základné informácie

Vyhlásený:

1. októbra 1997

Výmera vlastného územia:

29 805 ha (ochranné pásmo 10 975 ha)

Počet maloplošných chránených území:

Národné prírodné rezervácie (7) - Stučica, Riaba skala, Rožok, Pľaša, Havešová a Stinska, Pod Ruským

Prírodné rezervácie (12) – Bahno, Borsučiny, Bzaná, Gazdoráň, Hrunok, Ruské, Slatina pod Stinskou, Stružnická dolina, Šípková, Udava, Uličská ostrá, Hlboké

Prírodná pamiatka (1) – Ulička

Výmera maloplošných chránených území: 1 946,10 ha (6,53 % z výmery národného parku)

Poloninské naj...

- najvyšší vrch Kremenec (1210 m n. m.)
- najväčší komplex pralesov na Slovensku
- najmenej navštevovaný národný park
- najviac národných kultúrnych pamiatok - drevené kostolíky v Jalovej, Ruskom Potoku, Topoli, Uličskom Krivom
- najväčšia vodná nádrž na pitnú vodu – VN Starina
- najvyšší výskyt veľkých lesných zvierat (vlk, medveď, zubor, mačka divá, rys)
- najvyššie položený vojenský cintorín z prvej svetovej vojny na Slovensku na vrchu Predný Hodošík (825 m n.m.)

Turistické značkované chodníky:

- Nová Sedlica - Kremenec - Riaba skala - Ruské sedlo (červená značka)
- Runina - Smrekovica - Ruské - Ruské sedlo (modrá značka)
- Uličské Krivé - Ruský Potok - Topoľa (modrá značka)
- Runina – Tri studničky - Komúrny (zelená značka)
- Nová Sedlica - Príkry - Čiert'áž (zelená značka)
- Osadné - Balnica (žltá značka)

Hraničné turistické prechody:

- Ruské sedlo - Roztoki Górne
- Osadné - Balnica

Táboriská

- Nová Sedlica - sedlo pod Čiert'ážou
- Nová Sedlica - Poľana Stakčín - Ruské sedlo
- Stakčín - Starina
- Runina - Poloninský Potok

- Ulič - Šváby

Náučné chodníky

- Ulič - Náučný chodník Miroslava Poliščuka
- Osadné – Lesnícky náučný chodník

Cyklotrasy

- Stakčín - Ruské - Topoľa - Príslop - Stakčín (okolo Stariny)
- Stakčín - Príslop - Ulič - Ruská Volová - Stakčín (okolo Nastazu)
- Ulič - Zboj - Nová Sedlica
- Ulič - Ruský Potok - Runina

Spracovali: Kristína Voralová, Iveta Buraľová

EXKURZNÉ TRASY XXXIV. VS TOP-u

OBLASŤ STUŽICE

Najvýhodnejšia, najvyššie položená a turisticky atraktívna časť Polonín. Tvorí ju pramenný kotol Stučickej rieky nad Novou Sedlicou. Zo severu je ohraničená hlavným karpatským hrebeňom s výraznými kótami Čierťaz, Hrubky, Kamenná lúka a Kremenec. Vrch Kremenec (1 210 m n.m.) je zároveň najvýhodnejším miestom na Slovensku, kde sa stretávajú hranice Slovenska, Poľska a Ukrajiny. Z juhu je ohraničená horským masívom Príkrehu, ktorý začína na Čierťazi a najvyšší bod dosahuje na Príkrom (952 m n.m.) nad Novou Sedlicou. Stučická rieka, prameniaca pod Čierťazou, má najvýznamnejší prítok – Kamenistý potok. Celá kotlina Stučickej rieky je dnes prísnu rezerváciou na ochranu najcennejších pralesov v Európe. K najkrajším vyhladkovým miestam patrí **Kamenná lúka, Hrubky a Sedlo pod Príkrym.**

Miesta hodné pozornosti

Osobitosťou Stučice je predovšetkým **Kremenec** – vrch, na ktorom sa stretávajú hranice Slovenska, Poľska a Ukrajiny. Miesto najčastejšieho výstupu turistov, pretože je nielen najvýhodnejším miestom Slovenska a najvyšším bodom Polonín, ale na východ od Vysokých Tatier i najvyšším vrchom. Ku Kremencu sa dostaneme cez stužický kotol, v ktorom je chránený najvýznamnejší slovenský prales v **Národnej prírodnej rezervácii Stučica**. Po hlavnom hrebeni pozornosť si zaslúži **Kamenná lúka**, ktorá je druhým najvyšším vrchom Polonín a zároveň miestom s nádherným výhľadom, predovšetkým na poľskú Veľkú Rawku (1 307 m n.m.).

Dostupnosť

Náročná trasa, vedúca po červenom turistickom chodníku, ktorý začína v obci Nová Sedlica, pri zastávke SAD. Trasa prebieha väčšinou hustými lesmi a pralesmi bez možnosti vyhlíadok na vrchol Kremenca. Po červenej turistickej značke z Kremenca sa pokračuje po hlavnom karpatskom hrebeni. Veľmi príjemná trasa s viacerými panoramatickými vyhlíadkami na poľské Bieščady a ukrajinskú Užanskú dolinu. Trasa končí na Čierťazi, kde môžeme po zelenej značke zostúpiť do Novej Sedlice alebo pokračovať po červenej trase s možnosťou prenocovania v Sedle pod Čierťazou, prípadne na Bungúlskych lúkach. V súčasnosti je možnosť z Kremenca vystúpiť na Veľkú Rawku.

OBLASŤ RIABEJ SKALY

Turisticky najatraktívnejšia časť Polonín so sutinami Riabej skaly, výhľad z ktorej poskytuje nevšedný zážitok pre turistov. Oblasť tvorí pramenný kotol Zbojského potoka nad Novou Sedlicou. Zo severu a severovýchodu je ohraničený hlavným karpatským hrebeňom s výraznými kótami Ďurkovec, Riaba skala, Čolo a Čierťaz, zo západu horským masívom Veľkého Bukovca, ktorý vybieha z Ďurkovca a kulminuje na rovnomennom vrchole v 1012 metrovej výške. Zbojský potok pramení neďaleko Riabej skaly pod lúkami zvanými Zbojský Beskyd. Najcennejšími časťami sú skalné bralá a sutiny pod Riabou skalou a zanikajúce rašelinisko Bahno. K najkrajším vyhlíadkovým miestam patrí predovšetkým samotný vrchol **Riabej skaly, Ďurkovec a Čolo**.

Miesta hodné pozornosti

Osobitosťou oblasti **Riabej skaly** je jej samotný vrchol. Spolu s Kremencom je miestom najčastejších túr turistov. Vrchol skalnej steny poskytuje najkrajší výhľad v slovenských Poloninách. V blízkosti Riabej skaly sa nachádza Ďurkovec – tretí najvyšší vrch Polonín, na ktorom sa nachádzajú veľmi pekné poloninské lúky. Svahy pod Riabou skalou a Ďurkovcom sú dnes chránené v **Národnej prírodnej rezervácii Riaba skala**. Pod Riabou skalou v tesnej blízkosti sa nachádzajú dve zaujímavé miesta späté s dvoma ženami – **Grófske chyžky** s grófkou Leopoldinou Šerenyovou a **Medová baba** s včelárkou Žofiou Matášovskou. Sedlom pod Borsukom prechádza tzv. **Mad'arska cesta**, budovaná v 2. svetovej vojne.

Dostupnosť

Trasa vedie žltou turistickou značkou dolinou Zbojského potoka z Novej Sedlice na vrchol Riabej skaly. Chodník prechádza prevažne trasou bývalej lesnej úzkokolajky, postavenej v r. 1908, začínajúcej v Zábrodí a končiacej pod Riabou skalou. Odtiaľto trasa vychádza na hlavný hrebeň Polonín. Tu je možné po červenej značke vystúpiť na vrchol Ďurkova alebo pokračovať v smere na Kremenc. Na trase je len jedna vyhlídka – pri stúpaní na Čolo. V Sedle pod Čierťazou je možné prenocovať v zrube. Trasa končí na Čierťazi, kde môžeme po zelenej značke zostúpiť do Novej Sedlice.

OBLASŤ STINSKEJ

Horský hrebeň nachádzajúci sa na slovensko-ukrajinskej štátnej hranici. Zo slovenskej strany ho tvorí pramenná časť Bystrianského potoka nad obcou Zboj.

Najvyšším vrchom je vrch Stinská (1 092 m n.m.). Hrebeňová časť masívu je súčasťou Národnej prírodnej rezervácie Stinská. Územie vyznačujúce sa ohromnými zosuvmi. Najväčší zosuv sa nachádza priamo na štátnej hranici – skalné steny Stinskej. Zosuvy podmienili i vznik niekoľkých pseudokarsových jaskýň v tomto masíve.

Miesta hodné pozornosti

Osobitosťou Stinskej sú predovšetkým hrebeňové časti s mohutnou skalnou stenou s najvyšším rovnomenným vrchom. Táto skalná stena sa však nachádza už na ukrajinskej strane. Zo slovenskej strany je botanicky veľmi hodnotná vrcholová lúka Májková s výskytom poloninských lúk. Hrebeňové časti so zvyškami prírodných lesov a výskytom jediného východokarpatského endemitu – iskerníka karpatského – sú súčasťou **Národnej prírodnej rezervácie Stinská**. Zosuvy v tomto masíve podmienili vznik piatich pseudokarsových jaskýň. Z nich najdlhšou je **Ďakova jaskyňa** (doteraz zmeraných 128 metrov) a známa zbojnícka **jaskyňa Kňahyňa** (60 metrov). Terénne deprécie po zosuvoch spôsobili vznik mokradných spoločenstiev, z ktorých najvýznamnejšia - zvaná Trošťa - je dnes súčasťou **Prírodnej rezervácie Stinská slatina**.

Dostupnosť

V tomto masíve sa nenachádzajú žiadne turistické značkované chodníky. Doprovod je možný len so skúsenými vodcami zo Správy NP Poloniny a Lesopôľnohospodárskeho majetku š. p. Ulič – Lesnej správy Zboj.

OBLASŤ VEĽKÉHO BUKOVCA

Najdlhší horský hrebeň v Poloninách vybiehajúci z hlavného karpatského hrebeňa s najvyšším rovnomenným vrchom Veľký Bukovec (1002 m n.m.). Z hlavného karpatského hrebeňa vybieha z vrcholu Ďurkovec a rázsochovito končí pri Uličskom Krivom. Prírodne sú veľmi zaujímavé skalné zrazy – Borsučiny - nad obcou Ruský potok, skalné sutiny v prielome Zbojského potoka - Oblazy a terénna zníženia medzi vrchmi Beskýd a Syrochmanky – Novosedlické Bahno.

Miesta hodné pozornosti

Osobitosťou Veľkého Bukovca sú predovšetkým rozsiahle lesné spoločenstvá. Tie však boli v prevažnej miere v minulosti zasiahnuté ľudskou činnosťou. Najkrajšie lesy (prevažne spoločenstvá cenných listnáčov) sa nachádzajú v oblasti Borsučin. Ich súčasťou sú i skalné zrazy so Sokolov skalou, ktoré sú dnes súčasťou **Prírodnej rezervácie Borsučiny**. Ďalšie zaujímavé skalné útvary sa nachádzajú v časti Oblazy medzi obcami Zboj a Uličské Krivé. V tejto časti sú zaujímavé pestré flyšové vrstvy so skalnými útvarmi (flyšová ťava a skalné okno). V blízkosti sa nachádza miesto ťažby nafty, kde bol uskutočnený vrt hlboký 5 km s popisom samostatných Zbojských vrstiev. Medzi vrchmi Beskýd a Syrochmanky leží jediné rašelinisko v Poloninách, ktoré je chránené ako **Prírodná rezervácia Bahno**. V minulosti tu rástla mäsožravá rosička okrúhlostá. Celý hrebeň je husto lesnatý bez možnosti vyhliadok.

Dostupnosť

V tomto masíve sa nenachádzajú žiadne turistické značkované chodníky. Doprovod je možný len so skúsenými vodcami zo Správy NP Poloniny a Lesopôľnohospodárskeho majetku š. p. Ulič – Lesnej správy Zboj.

OBLASŤ SEDLICKEJ KOTLINY

Výrazná samostatná kotlina – tzv. Sedlická v Bukovských vrchoch. Ohraničená je hrebeňmi Veľkého Bukovca, Stinskej a Príkrehu. Preteká ňou Zbojský potok a je výrazným prítokom Bystrianskeho potoka. Nachádzajú sa tu časti bývalých extenzívne využívaných lúk a pasienkov, na ktorých sa zachovalo spektrum lúčnych ekosystémov s bohatou flórou a faunou. V kotline sa nachádzajú dve obce s trvalým osídlením – obec Zboj a obec Nová Sedlica.

Miesta hodné pozornosti

Osobitosťou celej kotliny je jej zachovalý krajinný ráz so Zbojským potokom, ktorý ju odvodňuje. V obci Zboj sa nachádza minerálny prameň Kvasná voda.

[Ing. Miroslav Buraľ, Správa Národného parku Poloniny Stakčín](#)

Vytipované krajinné priestory pre rekognoskáciu, revíziu a inventarizáciu odbornými sekciami

1. Poloninské lúky Národného parku Poloniny v oblasti Stužice (Kamenná lúka, Hrubky, Čierťaz), Riabej skaly (Bungulské lúky, Zbojský Beskýd, Ďurkovec) a Stinskej (Májková, Hengerová polianka).
2. Podhorské lúky a pasienky Sedlickej kotliny v ochrannom pásme Národného parku Poloniny (okolie obcí Nová Sedlica a Zboj).
3. Pralesovité lesné ekosystémy Národného parku Poloniny (NPR Stužica, NPR Riaba skala, NPR Rožok).
4. Lesné ekosystémy Národného parku Poloniny (PR Borsučiny, NPR Stinská).
5. Slatinné ekosystémy Národného parku Poloniny (PR Bahno, PR Stinská slatina, Vasil'cová lúka).
6. Vodné ekosystémy Sedlickej kotliny v ochrannom pásme a vlastnom území Národného parku Poloniny (Rybník na Grófských chyžkách, Zbojský potok, Bystrianský potok, Stužická rieka).
7. Skalné a sútinové ekosystémy (Riaba skala, Stinská, Borsučiny, Oblazy, Bystriansky potok, studená jamka, Malá Riaba skala).

Navrhované trasy (priebeh, technické údaje, časový odhad)

Trasa č.1 : TOP – Temný – Stučická rieka – Kremenec – Kamenná lúka – Hrubky – Čierťaz – Sedlo pod Príkrym – TOP : 7 hod. (pešo)

Trasa č.2 : TOP – Temný – Stučická rieka – Antošová lúka – Sedlo pod Príkrym – TOP: 2,5 hod. (pešo)

Trasa č. 3 : TOP – Sedlo pod Príkrym – Čierťaz – Vasil'cová lúka – Čolo – Riaba skala – Ďurkovec – Riaba skala - Medová baba – TOP: 4 – 5 hod. (pešo)

Trasa č. 4 :TOP – Medová Baba – Riaba skala: 2,5 hod. (pešo)

Trasa č. 5 : TOP – Geborová – Bystriaský potok – Májková – Stinská slatina – TOP: 4 hod. (pešo).

Trasa č. 6 : TOP – Skoňová – Bahno – Borsučiny – Oblazy – Zboj: 4 hod. (pešo, bus).

Trasa č. 7: TOP – Nová Sedlica – Zboj – Oblazy: 2 hod. (bus,pešo).

Trasa č. 8: TOP – Nová Sedlica – Uličské Krivé - Rožok: 3hod. (bus,pešo).

Navrhované trasy a námety na činnosť odborných sekcií

Trasa č. 1 : Krajinný priestor doliny Stučickej rieky (č. 1, č. 2). Posúdenie stavu poloninských lúk na hlavnom karpatskom hrebení a v doline Stučickej rieky, stavu dynamiky a štruktúry pralesovitých lesných ekosystémov a biodiverzity krajinného priestoru. Zmapovanie stavu vojensko-historických objektov.

Sekcie K, L, B, O, H, E, M, CH, G, VK.

Trasa č. 2 : Krajinný priestor doliny Zbojského potoka nad Novou Sedlicou rieky (č. 3, č. 4). Posúdenie stavu poloninských lúk na hlavnom karpatskom hrebení, stavu dynamiky a štruktúry pralesovitých lesných ekosystémov, stavu vodných ekosystémov a biodiverzity krajinného priestoru. Zmapovanie stavu vojensko-historických objektov.

Sekcie K, L, B, O, H, E, M, CH, G, VK.

Trasa č. 3 : Krajinný priestor masívu Stinskej a bystrianského potoka nad obcou Zboj (č. 5). Posúdenie stavu poloninských lúk na hrebení masívu, stavu dynamiky a štruktúry lesných ekosystémov, stavu slatinný ekosystémov a biodiverzity krajinného priestoru. Zmapovanie stavu vojensko-historických objektov

Sekcie K, L, B, O, H, E, M, CH, G, VK.

Trasa č. 4 : Krajinný priestor masívu Veľkého Bukovca nad obcami Zboj, Uličské Krivé a Ruský potok a prielomu Zbojského potoka v Oblazoch (č. 6, č. 7). Posúdenie stavu dynamiky a štruktúry lesných ekosystémov, stavu slatinný ekosystémov a biodiverzity krajinného priestoru. Zmapovanie stavu vojensko-historických objektov

Sekcie K, L, B, O, H, E, M, CH, G, VK.

Trasa č. 5 : Krajinný priestor masívu Javorníka nad obcou Uličské Krive (č. 8). Posúdenie stavu dynamiky a štruktúry lesných ekosystémov a biodiverzity krajinného priestoru.

Sekcie **L, O, E, M**

Trasa č. : Krajinný priestor Sedlickej kotliny v okolí obcí Nová Sedlica a Zboj (č. 7, č. 8). Posúdenie stavu krajiny s vidieckym osídlením a biodiverzity krajinného priestoru. Zmapovanie stavu vojensko-historických objektov

Sekcie **K, B, O, H, E, M, CH, VK.**

Skratky sekcií:	K	krajinárska
	B	botanická
	L	lesnícka
	O	ornitologická
	H	herpatologická
	E	entomologická
	G	geologická
	M	mykologická
	CH	chiropterologická
	VH	vojensko-historická
	SP	speleologická

Odporúčania

1. Inventarizačné prieskumy navrhujeme aj mimo vytipovaných trás po konzultácii s vedúcimi sekcii a podľa situácie.
2. Pre motorizovaných záujemcov sú možné individuálne trasy do širšieho okolia Uličskej doliny (okolie Uliča, Ruského Potoka, Runiny, Topole)
3. Pri trase č. 1. je možné z Kremenca odbočiť na vrchol Veľkej Rawky (1307 m n.m.), treba však rátať s cca max. 2 hod. navyše.
4. V prípade potreby je možné prenocovať na hlavnom hrebeni v zruboch v Sedle pod Čierťazou alebo na Bungúlskych lúkach.
5. V doline Stuzickej rieky neplatí pravidlo pri zablúdení, že sa treba držať v smere potoka. Tam tečú potoky na Ukrajinu.

Program a organizácia

XXXIV. VS TOP – Nová Sedlica 2010

PRÍPRAVNÁ FÁZA – príprava tábora

Štvrtok (22.7.2010)

- ❑ overiť splnenie všetkých úloh
- ❑ večer osadiť šípky na kritických miestach orientácie na cestách
- ❑ pripraviť drevo a materiál na: vstupnú bránu, vatru, úložisko dreva, vlajku, koly na smerové označenie v tábore
- ❑ definitívne lokalizovať umiestnenie a osadenie vstupnej brány, vatry, vlajky, bufetu, odpadových vriec a určiť miesta pre umiestnenie sociálnych zariadení a technického vybavenia tábora

Piatok (23.7.2010)

- ❑ príchod RŠ – NOP TOP (realizačný štáb – náčelník organizačno-prevádzkový.)
- ❑ príchod RŠ – NOS TOP (realizačný štáb – náčelník odborno-sekciový)
- ❑ príprava a osadenie vstupnej brány
- ❑ osadenie žrde a vyvesenie vlajky
- ❑ príprava vatry - ohnisko (kamene)
  - uložiť vatru
  - fakle
- ❑ určiť (vytvoriť) miesto na prezentáciu
- ❑ priniesť stoly na prezentáciu, predaj, výstavky, prezentáciu aktivít
- ❑ osadiť info-tabule
- ❑ umiestniť info materiál na tabule
- ❑ osadiť stĺp sponzorstva s tabuľkami sponzorov
- ❑ vytýčiť, ohradiť a označiť parkovisko
- ❑ vykopať jamy na WC
- ❑ riešiť vodu - umiestniť umývací žľab a riešiť prívod vody potrubím - umiestniť cisternu
- ❑ riešiť odpad
- ❑ osadiť orientačné šípky v tábore
- ❑ osadiť bufet
- ❑ skladanie vecí do tašiek
- ❑ kontrola orientačných šípok na cestách

VLASTNÝ VS TOP – týždenný odborný program po trasách uvedených v informačnom spravodaji - bulletin

Sobota (24.7.2010)

doobeda úkony, ktoré organizačný štáb nestihol vo štvrtok, resp. v piatok
príchod účastníkov
oboznámenie sa s prostredím
stavanie tábora
slávnostné otvorenie o 18⁰⁰ hod. (samostatný scenár)

Nedeľa (25.7. 2010)

Výlet s návštevou VN Starina, PR Gazdorán, drevené kostolíky v okolí

práca v odborných sekciách (náplň + trasy)	9 ⁰⁰ hod
zasadanie Táborovej rady	17 ⁰⁰ hod
pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň	
Táborové zhromaždenie pri vatre	18 ⁰⁰ hod
zápis na info-tabuľu - strava, program, nahl. do sekcií do	20 ⁰⁰ hod
Večerný program	20 ⁰⁰ hod
nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Pondelok, Utorok, Streda, Štvrtok (26.7. – 29.7. 2010)

Budíček	7 ⁰⁰ hod
práca v odborných sekciách (náplň + trasy)	9 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ hod
zasadanie Táborovej rady	17 ⁰⁰ hod
pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň	
Táborové zhromaždenie pri vatre	19 ⁰⁰ hod
zápis na info-tabuľu - strava, program, nahl. do sekcií do	20 ⁰⁰ hod
Večerný program	20 ⁰⁰ hod
nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Piatok (30.7.2010)

Budíček	7 ⁰⁰ hod
dokončenie činnosti odborných sekcií, detskej a POP (súťaže – ocenenia – diplomy, program detí)	9 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ hod
zasadanie Táborovej rady	17 ⁰⁰ hod
Táborové zhromaždenie pri vatre	19 ⁰⁰ hod
zhodnotenie dňa a celého TOP po sekciách	
príhovor NOP a NOS	
príhovor hostí	
kultúrny program	
guláš	
nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Sobota (31.7.2010)

- ❑ upratanie pred stanmi
- ❑ roztriedenie odpadu
- ❑ upratanie táboriska
- ❑ skladanie:
  - stĺpa sponzorstva
  - info-tabulí
  - WC
  - vlajky
  - vstupnej brány
- ❑ likvidácia bufetových priestorov a ich vyčistenie
- ❑ odvoz stolov z prezentácie, výstaviiek
- ❑ likvidácia výstaviiek
- ❑ zozbieranie smerových a orientačných šípok
- ❑ likvidácia odpadu
- ❑ zasypanie WC jám
- ❑ likvidácia vaty a upratanie vôkol nej
- ❑ likvidácia táboriska (vl.stanov), balenie a návrat domov

Scenár zahájenia TOP:

Moderácia: p. Voralová, p.Ladomirjak

1. Otvorenie a úvodné slovo
Poloniny Ing. Murín, Ing. Jozef Repka-riaditeľ NP
2. Vystúpenie starostov obcí: Nová Sedlica – Michal Runčák, Zboj – Ladislav Ladomirjak
3. Vystúpenie hostí
4. Ustanovenie náčelníkov NOP a NOS
5. Organizačné pokyny NOP TOP
6. Vstupné pokyny NOS TOP
7. Dotazy účastníkov
8. Kultúrny program- vystúpenie folklórnej skupiny Zaričanka
9. Úvodné občerstvenie pre všetkých *chlieb s masťou a cibuľa,....*

Scenár ukončenia TOP:

Moderácia: p. Voralová, p.Ladomiriak

1. Otvorenie a niekoľko poznámok a postrehov náčelníkov TOP
2. Zhodnotenie dňa a celého TOP po sekciách
3. Vystúpenie starostov obcí
4. Vystúpenie ďalších hostí, príp. sponzorov
5. Pohľady a názory účastníkov
6. Príhovor vedúceho tábora
7. Kultúrny program
8. Záverečný guláš *osvedčení účastníci TOP-u*

Pokyny pre účastníkov

/Táborový poriadok/

1. Budíček je o 7⁰⁰ hod.
1. Zúčastňovať sa denného programu odborných a pracovných sekcií TOP.
2. Táborová rada sa schádza denne o 17⁰⁰ hod.
3. Táborové zhromaždenie o 19⁰⁰ hod. pri vatre.
4. Večerné programy o 20⁰⁰ hod.
5. Riadiť sa pokynmi náčelníkov tábora (NOS, NOP).
6. Stravovanie je individuálne s možnosťou nákupu potravín v bufete.
7. Parkovanie motorových vozidiel na vyhradenom mieste.
8. Označania (čísla) na stany pripnúť a pred odchodom vrátiť náčelníkovi NOP.
9. Zákaz fajčiť v stane !!!
10. Šetriť s vodou !!!
11. Odpad separovať už pri vzniku odpadu pri svojich stanoch !!!
12. Rozseparovaný odpad vysypať do príslušných zberných nádob (vriec).
13. Nočný klud 23⁰⁰ – 6⁰⁰ hod.

Trebišov, 13. 5. 2010

SPONZORI

XXXIV. VÝCHODOSLOVENSKEHO TÁBORA OCHRANCOV PRÍRODY

AQUING s.r.o. Košice

projektovanie vodohospodárskych a hydrotechnických stavieb, geodetické práce a vykonávanie inžinierskej činnosti na zabezpečenie územného a stavebného povolenia

ABCOM s.r.o Košice

Predaj, servis výpočtovej a kancelárskej techniky. Predaj, servis a prenájom zariadení pre veľkoplošnú projekciu obrazu

Obec Stakčín

Mesto Snina

Obec Čierna Lehota

p. Michalcová

Penzión Kremenec Nová Sedlica

p. Micenko

Slov.klub sokoliarov, Snina

p. Bober

Paragliding klub Vihorlat Stakčín

Ján Slabý

štátny tajomník pôdohospodárstva

NP Poloniny

DEVA Trebišov

Čokoládové výrobky, máčané želé, tyčinky, dezerty

AISA ELEKTRIC

Ing.Jozef Blaško

p.Čurhová

Drevovýroba Uličské Krivé

p.Rakušinec Tomáš

UNIX services

SHP Papierne Slavošovce, a.s.

Výroba hygienických výrobkov pre potreby osobnej hygieny ako aj hygieny v domácnostiach a inštitúciách

Eva Andrejová Pizzeria AVE

reštaurácia - privátny klub

OMNI MARKET Zlatá Idka

výroba pečiva a pekárenských výrobkov

Ďakujeme.

ZA RÁNA je...

**1. Rozpušťajú še nam družstva, rozpušťajú statky
každy chceji co ne johu, nastavaju zmätky.
Mojej Marčoj še zaš ušla iba jedna kravka,
nezostane už na blizku veru žadna kravka.**

**R: Za rana je najlepšejši, za rana je rosa
vtedy še nam po travičkovej šumne šmyka kosa.
Košene je muj koničok , ja koším i v noci,
my gadžove tak robime jak tote otroci.**

Alternatíny refrén :

**Tento TOP sa už začína, všetci dobre vieme
Poloniny nás vítajú, týždeň tu budeme.
Želajme si veľa zdaru pri našej činnosti,
aby každý, kto tu prišiel, zažil len radosti.**

**2. A travičku premenime na pachňace šenko,
to vyžene našej keškovej tučnučke vemenko.
A Marička še už vidzí jak už mličko liga
lenže jište barz nepušči, kravka s nožku vyrгла.**

R:

**3. Bo kešička sebe zvykla nad automatom stac
neda sebe predsa teraz na vemjačko šahac.
Každe rano, každý večar navštevuje dží – zí – dy,
tota kešča milovana privedze nas do bídý.**

R:

**4. Ale kravka sebe zvykla ne na mojo ruky,
každe rano, každý večar preživam ja muky.
Naj mi nikto nehutori, že je kravka glupa,
kedz vona ku vemjačočku pušči iba chlopa.**

R: